

Iz hrvatske medicinske prošlosti

From Croatian medical history

HINKO LEHNER – PRVI HRVATSKI LOGOPED

HINKO LEHNER – THE FIRST CROATIAN LOGOPED

IVICA VUČAK*

Deskriptori: Mucanje – povijest, liječenje; Govorna terapija – povijest; Hrvatska

Sažetak. U karijeri, nešto duljoj od 22 godine, Lehner je promijenio niz mjesta boravka i rada. Osim poslova općinskog i kotarskog liječnika radio je i kao kupališni liječnik. Zanimao se i za liječenje mucanja, osobni problem koji je uspješno riješio tijekom studija u Beču te pokušavao senzibilizirati liječnike, učitelje i vlasti za taj problem. O tome je predavao i pisao u stručnome liječničkom časopisu, ali i za novine. O svom trošku objavio je, nakon brošure (1895.), i knjigu o mucanju i po tome je pionir logopedije u Hrvatskoj, nažalost zaboravljen. Pisao je i o organizaciji zdravstva i staleškim problemima pokušavajući poboljšati zdravstvenu situaciju uopće te položaj liječnika u društvu.

Descriptors: Stuttering – history, therapy; Speech therapy – history; Croatia

Summary. In his career, somewhat longer than 22 years, Lehner was frequently transferred from place to place. Beside working as municipal and county physician he worked also as a spa doctor. Very much interested in the stuttering treatment, his own problem that he had solved during his student period in Vienna, he kept trying to sensitize his fellow-doctors, teachers, but also the Croatian authorities for this problem. He lectured and published on this topic in the professional medical journal, but also in the newspapers. About stuttering he published, at his own expenses, first a booklet (1895) and then a book (1912). Therefore it is justified to consider him a pioneer of logopedy in Croatia albeit, regrettably, forgotten. In order to improve the health situation in Croatia as well as the social status of his profession, he wrote about the health system and the position of doctor in the society.

Liječ Vjesn 2010;132:257–261

U popisu literature uz članak »Mane govora« objavljen u IV. knjizi drugog izdanja »Medicinske enciklopedije« Leksikografskog zavoda u Zagrebu dr. Zlata Hribar, tada docentica otorinolaringologije Medicinskog fakulteta u Ljubljani, na prvome mjestu navodi članak »Mucanje« objavljen 1895. godine u »Liječničkom vjesniku«. ¹ To je zapravo tekst predavanja dr. Hinka Lehnera (Osijek 12. 7. 1871. – Zagreb, 20. 10. 1917.), liječnika o kojem se danas, neopravdano, malo zna premda je bio pionir hrvatske logopedije.

U svome radnom vijeku, nešto duljem od 22 godine, promijenio je niz mjesta boravka i rada. Kratko je bio pomoćni liječnik u Zagrebu te zamjena za umrlog liječnika u Novskoj, a zatim je upućen za općinskog liječnika u Kraljevicu. Kao kotarski liječnik službovao je u Gospiću, Topuskom, Čazmi, Ludbregu, Samoboru, Vinkovcima, Donjem Miholjcu, da bi na kraju radio godinu dana kao primarni liječnik u Zavodu za umobolne u Stenjevcu pokraj Zagreba. Nešto dulje ostao je u Topuskom (od travnja 1898. do travnja 1903.) te Ludbregu (od kraja 1905. do potkraj 1913.). Razmjerno učestalom seljenju, vjerojatno je pripomoglo njegovo glasno nemirenje sa stanjem zatečenim u struci i društvu te sklonost predlaganju promjena, kao i stil kojim je pisao svoja pisma.

Na ispitu zrelosti, u Požegi 2. srpnja 1889. godine na kojem je nakon osam godina gimnazijskog školovanja, ocijenjen zrelim za pohađanje sveučilišne nastave, 18-godišnji Hinko Lehner izjasnio se za liječničke nauke. ² Studij je završio u Beču. U trenutku promocije za liječnika sveukupne medicine 18. svibnja 1895. godine imao je nepune 24 godine, a njegov otac Josip Lehner bio je grunтовничар 1. razreda u Novoj Gradišci. ³ Mladi je doktor dobio mjesto pomoćnog liječnika u Bolnici milosrdne braće na Trgu bana Jelačića u

Zagrebu. ⁴ U kolovozu 1895. pristupio je Zboru liječnika. ⁵ (Pripomoćnoj blagajni Zbora pristupio je u statusu prinosnika s prinosom K6 godišnje u lipnju 1902. ⁶). Na mjesečnoj skupštini 28. listopada 1895. održao je predavanje »O mucanju« i objavio ga u »Liječničkom vjesniku«. ^{7,8} Zašto je odabrao temu mucanja? »Jer i ja sam jako mucao, muca jedan stric, jedna tetka je u djetinjstvu mucala i dvoje djece druge tetke mucaju.« ⁹ No vježbajući, tijekom studija, po metodi dr. Cöena, ravnatelja Zavoda za liječenje mucanja u Beču, uspješno se oslobodio mucanja. »Tako vježbajući osvjedočit će se mucavi, da može govoriti, kada hoće da govori. Geslo, načelo i misao svakog izliječenog ili na putu izliječenja od mucanja nalazećeg se mora dakle biti: ja hoću da govorim, ja mogu da govorim. Tko ne vjeruje samomu sebi neka načini pokus, kakav sam ja učinio, kad sam se liječio. Deset dana bilo je prošlo, otkad sam liječenjem počeo bio, a vježbao sam se na dan najmanje 8 sati. Znao sam, da sam prije riječi sa 'k' baš u tom konkretnom slučaju riječ 'Kölnerhofgasse' izgovarao il ih nikako nijesam mogao izgovoriti. Podoh služniku (bilo je to u Beču, a Kölnerhofgasse ulica u kojoj sam stanovao) stadoh pred njega, te po pravilu udišući i izdišući rekao sam glasno i otežući samoglas, jezik porinuvši naprijed i nazad: 'Kölnerhofgasse, molim gdje je?' I gle, izgovorio sam tu kobnu riječ dobro i glatko. Od tog časa bijah za pravo izliječen, jer bijah uvjeren, da mogu govoriti, ako po pravilu govorim.« Svoj prvi članak objavio je 1895. godine i kao zasebnu brošuru koja

* Specijalna bolnica za plućne bolesti (mr. sc. Ivica Vučak, dr. med.)

Adresa za dopisivanje: Mr. sc. I. Vučak, Specijalna bolnica za plućne bolesti, Rockefellerova 3, 10000 Zagreb

Primljeno 5. ožujka 2010., prihvaćeno 28. lipnja 2010.

završava geslom »ja hoću da govorim – ja mogu da govorim«.⁹ Sve naučeno u Beču Lehner je posložio u svoju metodu liječenja mucanja u tri odsjeka: 1. metodičko vježbanje organa glasila, 2. liječenje živčane slabosti i 3. hipnoza. Po Lehneru uzrok da »Cöen, jedan od najmodernijih liječnika ne izliječi 20% svojih pacijenata« poglavito je u pomanjkanju volje i ustrajnosti dotičnih bolesnika. Njihova je autosugestija da ne mogu govoriti mnogo jača od sugestije liječnika koji hoće makar i indirektno mehaničkim vježbama postići da bolesnik bude uvjeren da može govoriti kada hoće da govori. »U tim slučajevima i samo u tim slučajevima, valja posegnuti za hypnozom – misao, koju je i profesor Krafft Ebing (Mannheim, 1840. – Graz, 1902.), kada sam mu je razložio, odobrio. Sugestija u hypnozi mora pobijediti autosugestiju bolesnika«.⁹ Knjižica je rasprodana, a u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu čuva se primjerak te brošure s Lehnerovom posvetom njegovu prvom šefu dr. Dragutinu Schwarzu (Varaždin, 1868. – Beč, 1917.), primarnomu liječniku kirurškog odjela Bolnice milosrdne braće u Zagrebu.

Već u veljači 1896. poslan je dr. Lehner u Novsku kao zamjena na ispražnjeno mjesto tamošnjega kotarskog liječnika.¹⁰ Ostao je tek nekoliko tjedana do imenovanja općinskim liječnikom uzadružene zdravstvene općine u Kraljevici i nastupa 18. ožujka 1896.¹¹ U lipnju 1897. promaknut je u kotarskog liječnika i upućen u Gospić.¹² Već u prvim danima boravka u Lici upoznao je *Budu Budisavljevića Prijedorskoga* (Bjelopolje, 1843. – Zagreb, 1919.): »Došavši kao mlad kotarski liječnik u Gospić morao sam pred Budisavljevićem (tada vel. županom) napraviti ispit. Budisavljević bolovao je naime na 'neurasteniji' skroz autosugestivnoj. – Bolovao još 20 godina na njoj! Morao sam ga pred županijskim fizikom pregledati i onda moju dijagnozu i terapiju reći. Nije to bila laka stvar, ali hvala Bogu – ja sam se dobro izvukao. Mladi županijski fizik 'von Budisavljević Gnaden' kritički me je promatrao. Trebalo je bolest dijagnosticirati i imenom nazvati; trebalo je označiti terapiju, koja nije smjela biti protivna onoj županijskog fizika, a opet ne kao i njegova, jer mladi kotarski liječnik ne može toliko znati kao županijski fizik; trebala je biti po čudi Presvijetlog, ali trebalo je pokazati, da ne postoji kakova organska pogriješka. Dakle prava matura!«¹³ Na mjesečnoj skupštini Zbora 27. rujna 1897. pročitano je Lehnerovo pismo iz Gospića »Moje želje i nade« o stanju i odnosima u Zboru liječnika.¹⁴ Aktivnosti Zbora koji je imao 320 članova, od kojih je 38 stanovalo u Zagrebu, trebale su, prema Lehneru, odražavati potrebe većine članova.

U proljeće 1898. Lehner je premješten iz Gospića u Topusko, ali je od svibnja do rujna iste godine bio u Zagrebu, dodijeljen na službovanje Zdravstvenom odsjeku Zemaljske vlade.^{15,16} Iz Topuskog je članke o ljekovitosti tamošnjeg kupališta te o važnosti dijetetike u liječenju objavljivao u zagrebačkim novinama *Agramer Tagblatt* koje su tiskane na njemačkom (goticom) te u Liječničkom vjesniku.¹⁷⁻¹⁹ Nije sudjelovao na svečanom okupljanju članova Zbora liječnika u Zagrebu 20-23. listopada 1889. prigodom proslave 25. obljetnice osnutka Zbora, ali je svoju člansku obvezu ispunio uplativši K4 prinosa.²⁰ Na mjesečnoj skupštini 20. prosinca 1901. predsjednik Zbora obavijestio je o Lehnerovu pismu kojim kupališni liječnik iz Topuskog potiče utemeljenje Hrvatskoga balneološkog društva od kojega očekuje »veliki napredak naših kupališta«.²¹

Za razliku od svoga prethodnika koji je imao »dvije sobe u daščari pokraj groblja«, dr. Lehner je u Čazmi, kamo je premješten u svibnju 1903., dobio stan od tri sobe, ali samo

s jednim ulazom, te je morao i bolesnike s kužnim bolestima primati u kuhinji ili u sobi gdje mu je obitelj čitav dan boravila.²² »Je li čudo da su mi prošle godine (1904.) i djeca i supruga škret zadobila. Je li čudo, ako svaki put drščem, kad mi dijete s difterijom u kuću dođe? Nije li dosta, da mi u svako doba dana i noći svoje zdravlje i svoj život izvirgavamo infekciji, zar moramo žrtvovati i zdravlje naše obitelji, naše djece?« Temeljem svjedočbe uspješno završenog četvrtog razreda pučke škole u Čazmi upisan je školske godine 1904/1905. Albert Lehner, rođen 12. rujna 1894. u Beču, sin dr. Hinka Lehnera, u Ib razred gornjogradske muške gimnazije »klasične« u Zagrebu.²³

O problemima na koje je nailazio i prijedlozima za poboljšanja pisao je na zanimljiv način u Liječničkom vjesniku (Prilog I).²² Zaključujući »Perditio tua e te medice!« pozivao je i druge kolege, ne bi li udruženim snagama pojačali pritisak na vlasti i »spasili što se spasti dadex«.²⁴ U kolovozu 1905. u glasilu za sveukupnu praktičnu medicinu i interese liječničkog staleža Wiener Klinische Rundschau objavljeno je pod naslovom »Medicinsko pismo iz Hrvatske« Lehnerovo izvješće o ustrojstvu zdravstvene službe u Hrvatskoj (Prilog II).²⁵ Naglasio je potpunu neovisnost hrvatskog zdravstva o ugarskome, kao i čitave hrvatske uprave o Ugarskoj.

* * *

PRILOG I

Lehner H. Bezplatne liečničke svjedočbe kod iznimnih ženitbenih dozvola i oskudica liečničkih stanova. Liječ vjesn 1905;27:90-3.

Liječnikov san iz 1905. godine

Moram ukratko opisati čudan san, koji sam ovih dana, zabavljen čitanjem krasnih sanjarija dr. Hertzke i Bellamya, snivao.

Probudio sam se u godini 2005., te imao priliku zdravstvenu uredbu toga stoljeća upoznati. Evo je ukratko. U Zagrebu ima osim drugih ministarstava i ministarstvo zdravstva. Na čelu toga ministarstva je ministar zdravstva, liječnik. Dvanaest liječnika, zdravstvenih savjetnika, služe u tom ministarstvu kao izvjestitelji raznim medicinskih grana, na pr. kao izvjestitelji za akutne zarazne bolesti, za kronične priljepčive bolesti, za zdravstvo pola, kupalište, bolnice itd. Svaki od ovih izvjestitelja ima tajnika liječnika i potrebno pisarsko osoblje.

Cijela zemlja razdijeljena je u zdravstvena okružja po 2.000 duša. Svako zdravstveno okružje ima okružnog liječnika, koji vrši praksu besplatno, liječeći svakoga od 2.000 njemu povjerenih ljudi. Deset zdravstvenih okružja sačinjava zdravstveni kotar, kojemu je na čelu kotarski liječnik. Svaki kotar je u izravnom službenom odnošaju sa ministarstvom zdravstva, te je dužan u određenom roku svakom izvjestitelju poslati izvješće, koje se tiče njegovog odjela. Nominalna plaća svakog liječnika iznosi 12.000 kruna i stan u naravi. Tu plaću dobivaju i okružni i kotarski liječnici i zdravstveni savjetnici i ministar zdravstva. Jedina razlika među njima je veća čast i stanovanje u ljepšem mjestu. Jedino pomoćni liječnici u bolnici imaju 6.000 kruna plaće, a moraju tri godine službovati u bolnici, da postanu okružni liječnici.

Liječničko zvanje je i u godini 2005. najuzvišenije, ali također najuglednije. Liječnik ne prima plaće od bolesnika, jer narod plaća godišnji zdravstveni porez. Unosnijih mjesta nema, jer svi liječnici imaju jednaki dohodak. – Ali je liječnik i ugledan i štovan, jer je nezavisan, jer o njegovoj

sudbini odlučuju samo liječnici i jer ne treba tražiti *praxis aureu*. Sva sjedišta okružnih liječnika razdijeljena su u V kategorija; svakih 5 godina premješta se okružni liječnik u mjesto više kategorije tako, da poslije 20 godina dođe u mjesto I. kategorije, na primjer u grad, kao što je u godini 1905. Zagreb, no takovih gradova ima u Hrvatskoj te godine više.

S 25 godina službe ima svaki liječnik pravo na podpunu mirovinu. Poslije 15 godina službovanja može liječnik, ako hoće, biti izabran kotarskim liječnikom ili tajnikom zdravstvenog vladinog savjetnika, a onda ne vrši više liječničke prakse, nego je lih zdravstveni činovnik. – Ministra zdravstva, koji je ujedno predsjednik zdravstvenog vijeća s pravom veta, biraju zdravstveni savjetnici među sobom. Zdravstveni savjetnici su liječnici, umirovljeni poslije 25-godišnjeg službovanja, koje biraju umirovljeni liječnici među sobom.

Imenovanja liječnika odlučuju dakle samo liječnici, i kao što ministar zdravstva u sporazumku sa zdravstvenim savjetnicima bira okružne, bolničke i kotarske liječnike, tako opet umirovljeni kotarski, okružni i bolnički liječnici biraju najvrjednije između sebe za savjetnike, a ovi opet ministra.

S 25 godina službovanja u popriječno 55. godini života pruža se u godini 2005. liječniku mogućnost, da mirno i ugodno naslađujući se izumima modernog života, svoje dane sprovodi. Oni pako, koji žele raditi i koje njihovi drugovi uvažuju, postaju savjetnici i ministri. Služba zdravstvenog savjetnika također traje 5 godina. Za stanovanje ima svaki liječnik cijelu kuću moderno uređenu, po prilici takovu, kakove su godine 1905. nove kuće šumarija imovnih općina bile. Privatni stan liječnika sasvim je odijeljen od sobe za ordiniranje, a osim toga ima svaki liječnik na raspolaganje državne konje i kola.

Kotarski liječnik, predstojnik zdravstvenog kotara, ima osim pisarničkog osoblja 12 zdravstvenih redara, koji točno paze, da zdravstvene naredbe ne ostaju na papiru, kako je to znalo bivati godine 1905. Ti redari dobro su plaćeni, a ne služe nikada u onom kraju, u kojemu im rod živi. Svaki okružni liječnik vodi zdravstvenu knjigu poput matice krštenih, u kojoj su za svakog od njegovih 2.000 pripadnika točno označene sve bolesti, koje i kada ih je prebolio tako, da je svakome čovjeku od poroda do smrti točna povijest bolesti pobilježena.

Svako zdravstveno okružje ima stalnu pošastnu bolnicu, koju je moći prenašati; u nju dolazi bezuvjetno svaki na priljepčivoj bolesti oboljeli. Ta bolnica nije trošna daščara ili stara patrolnica kao u godini 1905., nego kuća od asbesta, koja – -----.

U to se probudih, probudih se, baš kad htjedoh progledati uređenje te moderne bolnice. Probudivši se ležao sam časak mirno, ne znajući, da li živim u godini 1905. ili u godini 2005. U to pokuca djevojka na vrata javljajući, da je došao bolesnik. Ustadoh još mamuran i pođoh u sobu za ordiniranje – ali to ne bijaše soba za ordiniranje, nego moja kuhinja. I tada se podpuno raztrijeznih, jer se sjetih, da liječnik u godini 2005. ne bi u kuhinji ordinirao. I tada – jao dođe sjećanje po redu. Sjetih se da živim u mjestu V. kategorije, sjetih se, da nemam 12.000 kruna plaće, nego da moram krune od bolesnika brati, sjetih se drugih jada i nevolja liječničkog staleža u godini 1905. te odlučih objelodaniti sve prilike i neprilike vanjskih, osobito u javnoj službi stojećih, liječnika u nadi, da će se liječnici, kad vide zaobilježeno crno na bijelo sve ono što i sami čute, rado dogovoriti, kako bi se svi složno u okviru zakona obratili na

predstojnika zdravstvenog odjela visoke vlade, da uz njegovu pomoć spasimo, što se još spasiti dade.

* * *

PRILOG II

Lehner H. Medizinischer Brief aus Kroatien. Wien klin Rundschau 1905;19:556–7.

Liječničko pismo iz Hrvatske mjeseca srpnja 1905.

Hrvatska (oko 2.380.000 stanovnika) podijeljena je na 8 županija (po jedan županijski liječnik), svaka od njih ima oko 10 kotara (po jedan kotarski liječnik). Kotarevi su podijeljeni u općine, bilo samostalne ili uzdružene, u kojima radi oko 170 općinskih liječnika. Tome treba dodati privatne liječnike, gradske kotarske liječnike i gradske fizike. U Zagrebu su dvije privatne bolnice sa pravom javnosti: stara Bolnica milosrdne braće (460 postelja) u središtu grada koju se planira premjestiti u slijedećim godinama na periferiju i na moderan način izgraditi te nova Bolnica milosrdnih sestara (400 postelja) moderna, paviljonskog tipa. Osim njih postoje u Hrvatskoj dvije Zemaljske bolnice (Pakrac i Osijek) s 500 postelja, deset gradskih bolnica s ukupno 700 postelja, devet kotarskih bolnica sa 700 postelja, tri općinske bolnice sa 150 postelja i jedna Bolnica milosrdnih sestara (200 postelja) u Zemunu. Nadalje u Hrvatskoj postoje Zavod za umobolne u Stenjevcu (preko 500 postelja), Zemaljsko rodilište s Primaljskom školom u Zagrebu, Zavod za gluhonijemu i slijepu djecu i Zavod za proizvodnju životinjskih cjepiva. Središnja točka kolegijalnog života hrvatskih liječnika je Zbor liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije koji ima 431 redovnog, 28 počasnih i 8 dopisujućih članova, a društveno glasilo je Liječnički vjesnik.

* * *

Pod naslovom »Samoubojstvo dječaka« objavljena je u Narodnim novinama od 7. ožujka 1906. vijest o jedanaestogodišnjem Josipu, sinu Kate Tajsl iz Palešnika kod Garešnice koji se objesio u štaglju.²⁶ Tankočutni dječak nije više mogao podnositi ruganje i smijeh djece u školi zbog njegova mucanja. Nesretni je učenik već jednom pokušao samoubojstvo u školi, ali su ga njegovi drugovi uspjeli spasiti.

Godine 1909. doznat ćemo od dr. Lehnera: »... Prije tri godine obratio sam se na visoku vladu, odjel za bogoštovlje i nastavu, sa molbom, neka se okružnicom na sve škole i općine popiše broj mucavih. Više od hiljadu.«²⁷

Zaista, naredbom od 26. lipnja 1906. vlada je političkim oblastima naložila popisivanje svih osoba koje mucaju – bilo je 1.713 mucavih (bez razlike po dobi).²⁸ Najviše je popisanih bilo u Varaždinskoj županiji – 298, najmanje u Ličko-krbavskoj – 88. Zagrebačke novine na njemačkom jeziku Agramer Zeitung od 19. siječnja 1907. prenijele su vijest, objavljenu u sarajevskoj Bosanskoj pošti, o dječaku uspješno izliječenom od mucanja nakon svega petnaest dana koje je proveo kod dr. Melzera u Gräffelfinger Sprach-Heilanstalt u Gräffelfingu kod Münchena tijekom božićnih blagdana.²⁹

»Pošto ni godinu dana nakon toga nije bilo reakcije obratio sam se konkretnim predlogom: 'Pošto je broj mucavih u našoj zemlji veoma velik i godimice raste, pošto ta bolest mnogu i mnogu eksistenciju uništuje, napredak spriječava, dapače često do samoubojstva dovodi, pošto Pešta i Beč i

ostali moderni gradovi već odavna imaju besplatne učeničke tečaje za liječenje mucanja, pošto vlada i onako nema školskog liječnika, to predlažem vladi, da me imenuje školskim liječnikom. Zadaća moja bila bi, uz poslove školskog liječnika besplatno (ili uz neznatnu školarinu) držati učeničke tečajeve za liječenje mucanja i ujedno učiteljskim pripravnicima zadnjeg tečaja držati predavanja i upoznati ih s time liječenjem tako, da mogu vani na selu sami liječiti'. Na to je vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu zatražila stručno mišljenje zdravstvenog vijeća. Zdravstveno vijeće je odgovorilo da bi uputno bilo održavanje tih tečajeva, ali da bi dr. Lehner imao najprije dokazati svoju spremu. Pošto ja nijesam imena izliječenih nikada bilježio i pošto si nijesam nikada dao pisati zahvalnice, to nijesam bio u stanju moju spremu smjesta dokazati, nego sam učinio slijedeći predlog: Za vrijeme velikih praznika pripravan sam držati u Zagrebu pokusni tečaj, ali pošto je moj boravak u Zagrebu ne samo sa fiktivnim troškom skopčan, nego i sa gubitkom prakse kroz to vrijeme, to tražim 20 Kruna dnevnice kroz to vrijeme; nu pripravan sam i na moj trošak pokusni tečaj održavati, ako se vlada obveže u slučaju povoljnog uspjeha moje predloge glede ustrojstva stalnih kurseva u Zagrebu poprimiti. Na taj moj predlog dobio sam u najkraćem roku slijedeći odgovor: 'Nema novaca'«. ²⁶

Lehner se poradovao najavi izlaska iz tiska knjige »Mucanje« učitelja Josipa Medveda (Kraljevec/Klanjec, 1859. – Zagreb, 1932.), ravnatelja Zavoda za gluhoonijeme u Zagrebu. Svesrdno zalaganje 1909. godine u Liječničkom vjesniku za objavu Medvedova uratka bila je Lehneru i prigoda za ponovno izlaganje svojih ideja o rješavanju problema mucanja u Hrvatskoj. »Imao sam relativno dosta učenika, od kojih sam preko 60% izliječio... Pošto živim na selu, to moraju bolesnici doći k meni na stan. U moju kuću mogu samo jednoga ili dvojicu istodobno primiti, a ovi, kad prođe mjesec dana, već su nestrpljivi. Ako ih pustim izvan moje kuće stanovati, ne mogu ih dovoljno nadzirati, jer sam i drugom praksom i službom zaposlen.« ²⁶ Taj je Lehnerov članak pretiskan u cijelosti u pravaškom glasilu Hrvatsko pravo od 5. kolovoza 1909. godine. ³⁰

Najavljena Medvedova knjiga nije tiskana jer »bolest, pa razne neprilike, a pogotovo ratne spriječile su štampanje toga sastavka«, no »neki su školski časopisi donijeli kraće izvratke iz toga rukopisa«. ²⁷ Podatak da je u tadašnjoj Hrvatskoj bilo i do 10.000 mucavih ljudi od kojih liječničku pomoć traži možda 20, a 9.980 ostaje bez liječenja nagnao je Lehnera da se on prihvati toga pothvata. ³¹ »Ja znadem dobro da je boravak kod mene ili u kakvom liječilištu sa velikim troškom skopčan, pa zato sam se i odlučio na izdavanje ovog naputka da se bolesnik može i kod kuće liječiti«. ³² Želio je zainteresirati, posebice učitelje za svoju metodu i bio je pripravan, ako se bude našao dostatan broj učitelja (barem deset), održavati tečajeve za učitelje, da bi bili potpuno izvježbani u liječenju te sudbonosne bolesti. »Metoda koju ću ovdje rastumačiti jest metoda po kojoj sam ja izliječen i po kojoj sam ja već mnoge nesretnike izliječio. To jest, po meni modificirana metoda pok. Lousa Stirnera, bivšeg liječnika za mucave u Beču«. ³¹

Rješenjem od 25. studenoga 1911. iskazao je Odjel za bogoštovlje i nastavu Kr. Hrv-slav-dalm zemaljske vlade, na temelju povoljne stručne ocjene, svoju pripravnost preporučiti knjigu dr. Lehnera za nabavu školskim knjižnicama, a autor se nadao da će i Zemaljska vlada u Bosni i Namjesništvo u Zadru pripomoći njegovo nastojanje na isti način, jer »nema škole, gdje ne bi bar jedan učenik mucao«. Bio je uvjeren da će »učitelji naći ne samo moralnu

zadovoljštinu kad sami, proučivši njegovu metodu, jedno takovo dijete ozdrave, nego i vrelo privrede, jer će bolje situirani roditelji rado platiti trud onomu, koji im bude dijete izliječio«. ³¹

U proljeće 1912. godine u Zagrebu je tiskana, u nakladi samog dr. Lehnera, knjiga »Kako se liječi mucanje. Naputak za roditelje, učitelje i za mucavce«. ³¹ Za razliku od Beča i Pešte u kojima se na godinu održavalo po nekoliko besplatnih tečajeva za liječenje mucavih i podučavanja učitelja »Mi Hrvati žalibože takovih tečajeva nemamo, a moje nastojanje, da ih osnujem ostalo je bezuspješno. Budući da primam sa svih strana Hrvatske, Bosne i Dalmacije pisma, kojima me bolesnici mole za uputu u liječenju, jer k meni radi velikih troškova doći ne mogu (dvomjesečno liječenje stoji oko 500 kruna sa cijelom opskrbom) i budući sam do sada jedini liječnik u Hrvatskoj, koji se bavim liječenjem ove strašne bolesti odlučio sam moju iskušanu metodu hrvatskom narodu na uporabu staviti, popularnim načinom razjasniti i napisati, da roditelji, učitelji, a i mucavi sami uzmognu to liječenje poduzeti«. ³¹ Knjigu, veoma pozitivno ocijenjenu u Narodnim novinama, bilo je moguće naručiti kod autora u Ludbregu po cijeni od 2 K. ³³

Prateći inozemne časopise, povremeno je Lehner objavljivao prikaze pročitanih članaka u Liječničkom vjesniku pokazujući širinu svoga zanimanja. Potkraj 1910. prikazao je izvješće austrijskih psihijatrijskih ustanova. ³⁴ Pisao je i o novini uvedenoj na Berlinskom sveučilištu, tajnom glasanju prigodom izbora privatnih docenata. ³⁵ Također je obavijestio čitatelje Liječničkog vjesnika o smrti Gustava Moyniera (1826.–1910.) i Henrija Dunanta (1828.–1910.), dvojice utemeljitelja Međunarodnog društva crvenoga križa. Oni su, nakon zajedničkih napora i početne dobre suradnje, proveli nekoliko desetljeća u svadi, da bi ih tek smrt, u razmaku od nekoliko mjeseci, izmirila, no Međunarodni crveni križ je opstao. ³⁶ Hrvatska je kulturna javnost 29. srpnja 1913. svečano obilježila 70. rođendan umirovljenoga velikoga župana bjelovarskog, gospičkoga i kasnije zagrebačkoga, zapaženoga književnika i zaslužnoga javnoga radnika Budisavljevića Prijedorskoga. Zahvaljujući slavljenu zbog njegova zbiljskog pridržavanja deklariranog životnoga gesla »Edel sei der Mensch, hilfreich und gut«, čestitku mu je, člankom u Liječničkom vjesniku, uputio i dr. Lehner iz Ludbrega naglašavajući njegovu povezanost i doprinos hrvatskomu zdravstvu i hrvatskim liječnicima, među ostalim i prilozima u Liječničkom vjesniku. ¹³ Spomenuo je i slavljenu sina dr. Julija Budisavljevića (1882. – 1981.) kojega su nakon promocije u Innsbrucku zadržali na mjestu asistenta tamošnje kirurške klinike, a koji je uplatom upisnine, članarine i prinosa Pripomoćnoj blagajni 9. lipnja 1913. pristupio Zboru liječnika. ^{37,38} Istodobno je u Liječničkom vjesniku objavio tekst svoga predavanja održanog 17. siječnja 1913. u Liječničkom znanstvenom društvu u Innsbrucku u kojem je opisao svoja iskustva iz 2. balkanskog rata u kojem je u listopadu 1912. radio u Beogradu u ekipi Austrijskoga crvenoga križa. ³⁹

Potkraj 1913. premješten je Lehner iz Ludbrega u Samobor. ⁴⁰ Već 1914. prelazi u Vinkovce, a početkom 1916. iz Vinkovaca prelazi u Donji Miholjac. ⁴¹ Krajem iste godine ponovno je premješten, ovaj put u Zemaljski zavod za umobolne u Stenjevcu i promaknut za primarnog liječnika. ⁴² Podlegavši »kroničnomu pijemičnom procesus«, umro je 20. listopada 1917. godine, a njegova je smrt komemorirana na mjesječnom sastanku Zbora 30. listopada 1917. ^{43,44}

Medvedova knjiga »Mucanje. Naputak kako se pomaže mucavoj djeci u domu i školi – Rukovođ za učitelje« ob-

javljena je u nakladi Higijenskog zavoda sa Školom narodnog zdravlja u Zagrebu 1929. godine, dva desetljeća nakon njezine najave.²⁷ Autor se uopće nije osvrnuo na Lehnerovu knjigu iz 1912. godine, a spominje Lehnerov članak »Mucanje« iz 1895. »za stručnjake i liječnike« te posebno izdanje »za nestručnjake«, kao i tečajeve (oglašavane u novinama) za mucavu djecu koje je Lehner održavao u Ludbregu, ali »koliko je dr. Lehner s tim tečajevima uspio, nije mi poznato« (str. 24–5). Najveću zamjerku Medved je iskazao prema Lehnerovu »zagovaranju« (Medved priznaje »ipak opreznom«) primjene hipnoze u liječenju mucanja (str. 41–2). Medved »smatra pak za svoju dužnost da ovdje uvjeri braću i drugove učitelje da se ni u jednom slučaju ne odvaže posegnuti – za hipnozu«.

LITERATURA

- Hribar Z. Mane govora. Med encikl LZ Zagreb, izd. II, knj IV, 407–10.
- Izvješće o Kralj. Velikoj gimnaziji u Požezi za šk. god 1889/90.
- Promocija. Nar Nov 1895;61/111-prilog:/1-1, ut 14.05.1895.
- Liječ Vjesn 1895;17:175.
- Liječ Vjesn 1895;17:175.
- Liječ Vjesn 1902;24:271.
- Liječ Vjesn 1895;17:219–20.
- Lehner H. Mucanje. Liječ Vjesn 1895;17:207–10.
- Lehner K. Mucanje. Zagreb, 1895.
- Liječ Vjesn 1896;18:88.
- Liječ Vjesn 1896;18:110.
- Liječ Vjesn 1897;19:257.
- Lehner H. Naš prijatelj Bude Budisavljević-Prijedorski. Liječ Vjesn 1913;35:384–5.
- Lehner H. Moje želje i nade. Liječ Vjesn 1897;19:345–6.
- Liječ Vjesn 1898;20:183.
- Liječ Vjesn 1898;20:223.
- Lehner H. Bad Topusko. Agram Tgbltt 1899;14/84:/4/2–3, četvrtak 13.4.1899.
- Lehner H. Einiges über diätetische Krankenbehandlung. Agram Tgbl 1899;14/294:/25/1–3, subota 23.12.1899.
- Lehner H. Topusko. Liječ Vjesn 1903;25:121–8.
- Liječ Vjesn 1900;22:68.
- Liječ Vjesn 1901;24:25.
- Lehner H. Bezplatne liečničke svjedočbe kod iznimnih ženitbenih dozvola i oskudica liečničkih stanova. Liječ Vjesn 1905;27:90–3;185–7.
- Izveštaj gornjogradske muške gimnazije »klasične« u Zagrebu šk god 1904/1905.
- Lehner H. Zdravstvena konferencija županije belovarsko-križevačka. Liječ Vjesn 1904;26:430–2.
- Lehner H. Medizinischer Brief aus Kroatien. Wien Klin Rundschau 1905;19:556–7.
- Samoubojstvo dječaka. Nar Nov 1906;72/54:/3–3, sri 07.03.1906.
- Lehner H. Mucanje. Liječ Vjesn 1909;31:125–7.
- Medved J. Mucanje. Naputak kako se pomaže mucavoj djeci u domu i školi – Rukovod za učitelje. Zagreb: Naklada Higijenskog zavoda sa šNZ, 1929.
- Izliječeni mucavac. Agram Zeitung 1907;82/18:/5-1, sub 19.01.1907.
- Lehner H. Mucanje. Hrv Pravo 1909;15/4112:/1/1-3,2/1-3, četvrtak 05.08.1909.
- Lehner H. Die Behandlung des Stotterns in Kroatien. Agram Tgbl 1911;26/133:/2–3; 12.06.1911.
- Lehner H. Kako se liječi mucanje, naputak za roditelje, učitelje i za mucavce. Zagreb, 1912.
- Liečenje mucanja. Nar Nov 1912;78/121:/4–3, sub 25.05.1912.
- Lehner H. prikaz Izvješće doljno-austrijskih zavoda za umobolne za 1907/1908. Liječ Vjesn 1910;32:416.
- Lehner H. prikaz Tajno glasanje – novina u izboru privatnih docenata u Berlinu. Liječ Vjesn 1910;32:417.
- Lehner H. prikaz U ženevi umrli utemeljitelji Crvenog križa Gustav Moynier (kolovoz 1910) i Henri Dunant (listopad 1910). Liječ Vjesn 1910;32:417.
- Liječ Vjesn 1913;35:358.
- Iskaz uplata članova Zbora 1.4.–30.6.1913. Liječ Vjesn 1913;35 (prilog):XIV.
- Budisavljević J. Pod Crvenim krstom. Ratno-kirurški prilozi. Liječ Vjesn 1913;35:223–9.
- Liječ vjesn 1913;35:636.
- Nar Nov 1916;72:1–1, pet 24.03.1916.
- Liječ Vjesn 1916;38:352.
- Liječ Vjesn 1917;39:398–9.
- Liječ Vjesn 1917;39:397.

Vijesti

News

5. hrvatski kongres o Alzheimerovoj bolesti s međunarodnim sudjelovanjem

Hotel Funimation Borik, Zadar, Hrvatska
22. – 25. rujna 2010.

Organizatori: Hrvatsko društvo za kliničku psihijatriju HLZ-a,
Hrvatska udruga za Alzheimerovu bolest,
Hrvatsko društvo za neuroznanost

Predsjednik Organizacijskog odbora: doc. dr. sc. Ninoslav Mimica, dr. med.
e-mail: ninoslav.mimica@bolnica-vrapce.hr

Kongresni servis: Studio Hrg d.o.o., Hrvatske bratske zajednice 4, 10000 Zagreb,
tel.: +385 (01) 6110 449, fax: +385 (01) 6110 452
e-mail: kongres@studiohrg.hr, www.alzheimer2010.com